

„Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!“

2008 rugsėjis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

70

Nijolė Angelė Baužytė

Aktorė, režisierė, žurnalistė, Lietuvos Sąjūdžio veikėja, televizijos filmų „Mūsų miesteliai“ kūrėja, Stasio Lozoraičio premijos laureatė

Sveikiname

Joaną Zofiją Budrytę
85-mečio proga

Vladą Meškeliūną
80-mečio proga

Vytautą Bukauską
80-mečio proga

Juozą Stonį
80-mečio proga

Artūrą Flikaitį
75-mečio proga

Rasą Kizlaitienę
40-mečio proga

KREIPIMASIS Į PASAULIO VISUOMENĘ

Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacijai

Europos Tarybos Parlamentinei Asamblėjai

Jungtinių Amerikos Valstijų Kongresui

Jungtinių Tautų Organizacijai

Mes, trijų Baltijos šalių – Estijos, Latvijos ir Lietuvos – humanitarinių organizacijų *Caritas* atstovai, kreipiamės į pasaulio visuomenę, tarptautines organizacijas, į Europos Sąjungos ir JAV politikus, reikšdami didelį susirūpinimą Rusijos kariniais veiksmais suverenios Gruzijos valstybės teritorijoje.

Baltijos šalių visuomenės, 50 metų patyrusios “blo-gio imperijos” SSRS politinę, ekonominę ir socialinę sprespaudą, kaip niekas kitas supranta grėsmę, kuri išsyla mažoms tautoms ir valstybėms, kai jų vidaus reikalus karine jėga imasi “tvarkyti” šimtmetines kolonijinio valdymo ir politinio smurto tradicijas praktikuojantys didelių kaimyninių šalių režimai.

Tikimės, kad pasaulis dar nepamiršo 1989 m. tragedijos Gruzijos sostinėje Tbilisyje, kuomet sovietų baudėjai kareiviškais kastuvėliais žudė taikius demonstrantus, reikalavusius Gruzijos nepriklausomybės.

Rusijos valdžia, jau keletą amžių vykdanči Kaukaze tautų kiršinimo, kolonizacijos ir deportacijų politiką, neturi moralinės teisės dalyvauti sprendžiant bet kokias šio regiono konfliktines situacijas. Sėkmingai ir bešališkai įtampas tarp Gruzijos ir jos tautinių mažumų gali spręsti tik JTO taikdarių pajėgos iš neutralių, nesuinteresuotų valstybių.

Reiškiamo nuoširdžią užuojautą nuo pavojingos imperinės politikos kenčiančioms gruzinų, osetinų tautoms, o taip pat ir Rusijos liaudžiai.

Apeliuojame į pasaulio bei atsakingų politikų sąžinę, kviesdami padaryti viską, kad būtų sustabdytas karinės jėgos naudojimas Gruzijoje, o jos tautos būtų apsaugotos nuo gresiančios humanitarinės katastrofos.

Linkėdami Dievo palaimos visoms pastangoms, kuriomis siekiama taikos ir teisingumo –

Lagle Parek, Estijos Caritas atstovė, Talinas

Kun. Edgars Cakuls, Latvijos Caritas direktorius, Ryga

Kun. Robertas Grigas, Lietuvos Caritas direktorius, Kaunas

2008 08 11

SKELBIMAS

Lietuvos Politinių kalinių sąjungos Kauno skyrius leidžia įdomų ir patrauklų leidinį AUKURAS. Leidinį galima įsigyti Kaune, Laisvės al. 39 veikiančiame knygynėlyje arba LPKS Kauno skyriaus būstinėje. Jį taip pat galima skaityti internete, Lietuvos Respublikos Seimo svetainėje.

Valstybės gynyba – apleista ir pamiršta

Algimantas Zolubas

„Kas apgins Lietuvą? – klausia Stasys Gudavičius rugpjūčio 16 d. „Vilniaus dienoje“. – Lietuva gali būti užpulta ir okupuota per keletą dienų. Šis košmariškas scenarijus – nebe utopija. Apie tokią grėsmę po Rusijos agresijos Gruzijoje pastarosiomis dienomis kalbama vis dažniau. Atkreipiamas dėmesys, kad reikia tobulinti Lietuvos karinį ir civilinį pasirengimą atremti pirmą netikėtą ataką, nes Rusija tampa vis labiau neprognozuojama, ir jeigu ne trumpalaikėje, tai ilgalaikėje perspektyvoje gali dar įžūliau kištis į kaimynų, taigi ir į Lietuvos, reikalus“.

Rusijos agresija Gruzijoje akivaizdžiai parodė, kas pirmučiausiai turi ginti tautą ir jos valstybę pavojui ištikus, – tai sava kariuomenė ir pilietinė visuomenė. Tačiau, jei kariuomenė ir visuomenė gynybai tinkamai neparuošta, išibrovėlis gali sauvaliauti, tiesiogiai griauti pačią valstybę. Tai jau daroma Gruzijoje.

Lietuvos Pirmoji respublika spėjo išugdyti patriotą pilietį, tačiau pilietinė visuomenė susiformuoti nespėjo; ji formavosi okupacijos sąlygomis kaimo gryčiose, miškuose, bunkeriuose, nelygioje kovoje su okupantu. Deja, pasipriešinimas drauge su pilietinės visuomenės formavimu buvo nuslopintas, liko tik aukojimosi Tėvynei pavyzdys ateities kartoms stiprybei semtis. Ar seka tuo pavyzdžiu Antroji respublika?

Lietuvos pajėgumas gintis nuo galimo išorės arba diversinio užpuolimo pastaraisiais metais sistemingai silpninamas. Ši likvidacinė gynybos kryptis, nors vadinama „reforma“, nėra grindžiama realiomis grėsmių bei reikmių studijomis, o dengiama naiviais aiškinimais, neva užpultąją Lietuvą „gins NATO“. Nors Lietuva viena, be NATO politinės ir atsakomojo veiksmo paramos, negalėtų ilgai gintis, bet ji bent pirmą smūgį turėtų atlaikyti pirmoji. Tokiu atveju stichinis patriotinis pasipriešinimas, be išankstinio pasirengimo, būtų vėl tragiškas. Būtina išlaikyti šalies teritorinės gynybos ir savanoriškų pajėgų veiksmingas struktūras, nuolat rengti ir palaikyti kariuomenės rezervą, nepažeisti Konstitucijos nuostatų apie visuotinę gynybą, kad kiekvienas vykdytų šią pareigą ir įgyvendintų piliečiams privalomą karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą.

Jei ydinga kariuomenės reforma dar numato tik profesionaliąją kariuomenę, tai civilinė gynyba yra dingusi išvis iš gynybos akiračio. Su okupanto pasitraukimu dinga civilinės gynybos štabai įmonėse ir įstaigose, civilių gyventojų evakuacijos planai, mokymai nuėjo į užmarštį, o slėptuvės privatizuotos ar paverstos sandėliais. Didžioji dalis jaunimo neturi

net minimalių žinių bei patirties ginkluotai gynybai. Rusijos agresyvūs veiksmai Čėčėnijoje ir Gruzijoje akivaizdžiai parodė, kas ištinka gyventojus, kai iš oro krinta bombų kruša, o gatvėse šlaistosi šaudydami tankai.

Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narės Rasos Juknevičienės nuomone, iš esmės būtina peržiūrėti Lietuvos gynybos strategiją, nes dabartinė yra klaidinga.

Anot Seimo narės, Lietuva turėtų apmokyti visuomenę gintis, kelti klausimą dėl NATO bazių sukūrimo Baltijos šalyse, pertvarkyti Valstybės saugumo departamento veiklą. Be to, jos teigimu, būtina didinti finansavimą krašto apsaugai, kuris šiuo metu nesiekia 1,5 proc. (vietoj 2 proc. – A.Z.) bendrojo vidaus produkto. „Tai, kad Lietuva visą dėmesį sukoncentravo į dalyvavimą tarptautinėse misijose ir praktiškai atsisakė visuomenės rengimo krašto gynybai, nebūtinai šauktinių forma, yra didžiausia klaida“, – BNS tvirtino R. Juknevičienė.

Lietuvos valstybės institucija, kuri svarsto ir koordinuoja valstybės gynybos reikalus, įskaitant valstybės institucijų veiklą, yra Lietuvos Respublikos Valstybės gynimo taryba. Į Valstybės gynimo tarybą įeina Respublikos Prezidentas – vyriausiasis valstybės ginkluotųjų pajėgų vadas, Ministras Pirmininkas, Seimo Pirmininkas, Krašto apsaugos ministras ir Kariuomenės vadas. Tarybos veiklą reglamentuoja „Valstybės gynimo tarybos įstatymas“ (1997 m. balandžio 30 d. Nr. VIII-209). Įstatymo turinys atskleidžia, kad šios institucijos kompetencijoje yra visi gynybos reikalai, siejami su valstybės vidaus ir išorės saugumu. Pagal įstatymą į Valstybės gynimo tarybos reguliarius posėdžius, paprastai vieną kartą per mėnesį, kviečia ir jų darbotvarkę tvirtina Respublikos Prezidentas. Teisę teikti klausimus svarstyti Valstybės gynimo taryboje turi visi jos nariai. Neeilinius Valstybės gynimo tarybos posėdžius šaukia Respublikos Prezidentas savo iniciatyva arba bent vieno Valstybės gynimo tarybos nario siūlymu. Į Valstybės gynimo tarybos posėdžius paprastai kviečiami Seimo Nacionalinio saugumo komiteto pirmininkas, Valstybės saugumo departamento generalinis direktorius, Vidaus reikalų ministras, Respublikos Prezidento sprendimu į posėdžius gali būti kviečiami ministrai, valstybės institucijų vadovai, jų atstovai ar kiti asmenys. **Įstatymas numato, tačiau ar jis vykdomas?..**

Jei kas paklaustų bet kurį Lietuvos civilį ar kariškį pilietį, ką jis žino apie Valstybės gynybos tarybos veiklą, neabejoju, sulauktų tik sumišusio žvilgsnio. Jei kas paklaustų, ką civilis pilietis darytų, tarkim,

oro pavojaus atveju, gal kelintas prisimintų panai-
kintą slėptuvę ar sandėliuką daugiaaukščio rūsyje.
O jei dar paklaustų, kaip priešą civilis pilietis atrem-
tų, kiltų klausimas, už kurio galo šautuvą į rankas
imti. Žavi Prezidento diplomatiniai žingsniai tarp-
tautinėje plotmėje stabdyti agresoriaus veiksmus, ta-
čiau panašu, kad **savos valstybės gynyba apleista,
pamiršta.**

Sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje priimtos rezoliucijos

Dėl tautinio patriotinio ugdymo

Lietuvos partizanai, buvę politiniai kaliniai ir
tremtiniai mano, kad jie ne iki galo atlikę savo pa-
reigą tautai ir Tėvynei, jei pagal jėgas ir išgales ne-
dirbtų Laisvės kovų istorijos, kalėjimuose ir tremtyje
patirto smurto ir kankinimų atminimo įamžinimo
darbų.

Nuo pat Lietuvos Sąjūdžio veiklos pradžios per-
laidojame čekistų išniekintus partizanų palaikus,
statome jiems paminklus, steigiamo muziejus, lei-
džiame prisiminimų knygas. Daugelis iš mūsų da-
lyvauja mokyklų rengiamose Laisvės kovų istorijos
pamokose. Istorijos mokytojams organizuojame
konferencijas – seminarus šiomis temomis. Stengia-
mės diegti jaunajai kartai idealus, dėl kurių kovojo
Lietuvos savanoriai ir partizanai.

Visi šie darbai yra tikrasis moksleivijos, jaunimo
ir visos visuomenės tautinis patriotinis ugdymas,
padedantis tautos dvasiai atsitiesti po ilgos ir žiau-
rios okupantų priespaudos.

Sąskrydžio dalyviai labai gerai vertina Lietuvos
Respublikos Prezidento inicijuotą ir Vyriausybės
patvirtintą Tautinio ir pilietinio ugdymo programą,
suteikiančią tokiam ugdymui teisinį pagrindą ir ma-
terialinę paramą ir prašo Vyriausybę buvusių politi-
nių kalinių ir tremtinių visuomenines organizacijas
(asociacijas) įrašyti į programą vykdančių įstaigų ir
organizacijų sąrašą bei materialiai remti visuomenei
naudingus mūsų darbus ir renginius; prašo Vyriau-
sybę 2007 m. skirti lėšų vaidybinio filmo „Sibiro Ma-
dona“ pastatymui; kviečia visas buvusių politinių
kalinių ir tremtinių organizacijas aktyviai dalyvauti
tautinio patriotinio ir pilietinio ugdymo programose.
Visas savo jėgas ir sugebėjimus turime skirti tauriam
ir labai prasmingam darbui – jaunimo ugdymui tau-
tinių ir krikščioniškųjų vertybių pagrindu.

Dėl archyvų atvėrimo

Naujoji keturioliktoji Lietuvos Vyriausybė viešai
pasizadėjo dirbti dėl Tautos santarvės ir gerovės bei
sugrąžinti moralines vertybes į valstybės politinį gy-

Ne pajuokavimo dėlei šie klausimai pateikti. Tik
juos turime pirmučiausia užduoti ne piliečiams, o
Lietuvos Respublikos Valstybės gynybos tarybai ir
jos vadovui – Prezidentui.

Rusijos agresijos Čėčėnijoje ir Gruzijoje akivaizdo-
je, ypač, kai per Lietuvą eina Rusijos „bambagyslė“,
maitinanti Rusijos karinį kompleksą Karaliaučiaus
krašte (karinis tranzitas), atsakymo laikas nelaukia.

venimą, tačiau atsisakė į savo programą įrašyti įsipa-
reigojimą atverti Ypatingojo archyvo fondus XX am-
žiaus Lietuvos istorija besidomintiems tyrinėtojams,
rašytojams, žurnalistams.

Sąskrydžio dalyviai abejoja nuoširdžiu Vyriau-
sybės pažadu siekti santarvės ir vadovautis moralės
vertybėmis, nes, kol nuo visuomenės bus paslėpti
Ypatingojo archyvo dokumentai ir teismai išlaptins
bendradarbiavimu su KGB įtariamų asmenų bylas,
nebus tikro susitaikymo su praeitimi ir nesibaigs po-
litiniai skandalai. Šią realybę suprasdamos Vidurio
ir Rytų Europos valstybės viena po kitos atveria ko-
munistinių režimų slaptųjų tarnybų bylų archyvus
ir nelaiko jų valstybės saugoma paslaptimi.

Vokiečiai visiškai atvėrė holokausto archyvus.
Lenkai neseniai atvėrė komunistinio režimo slap-
tosios tarnybos archyvus. Rumunai tą patį padarė
pernai. Slovakai, estai, latviai, čekai skelbia slaptųjų
agentų pavardes. Tik Lietuvos archyvus saugoti įpa-
reigoti asmenys, įtariamai buvę agentais, nieko prie
dokumentų neprileidžia.

Reikalaujame, kad Seimas nedelsiant priimtų
Archyvų įstatymo pataisas dėl archyvų atvėrimo,
o Vyriausybė nustatytų tokią archyvų dokumentų
naudojimo tvarką, kad ne tik universitetų ir mokslo
institūtų darbuotojai, bet visi tyrinėtojai galėtų susi-
pažinti su juos dominančiais dokumentais.

Dėl teisės lankyti tremtinių kapus Rusijoje

Mes, Laisvės kovos dalyviai, buvę politiniai
kaliniai ir tremtiniai, susirinkę į sąskrydį „Su Lie-
tuva širdy“ apgailestaujame ir reiškiame didelį
susirūpinimą dėl Rusijos Federacijos vyriausybės
atsakymo išduoti vizas lietuvių jaunimo grupei,
pasirengusiai aplankyti lietuvių tremtinių kapines
Krasnojarsko krašte.

Bet kuri visuomenė skatina jaunosios kartos nusi-
teikimą ir pastangas gerbti tėvų, senelių, prosenelių
atminimą. Niekada ir niekur nebuvo draudžiama
lankyti ir prižiūrėti kapus. Todėl visiškai nesupran-
tamas toks Rusijos Federacijos valdžios poelgis. Vi-

liamės, kad tai tik nesusipratimas.

Okupacijos ir bolševikinių represijų dešimtmečiais tūkstančiai mūsų tėvynainių buvo ištremti, ėjo gulagų kelius. Daugelio jų kaulai liko amžinai ilsėtis Sibiro žemėje, o jų kapai sunyko arba buvo sunaikinti. Tačiau dar yra išlikusių, paženklintų lietuviškais kryžiais kapų. Dabar vaikaičiai ar provaikaičiai trokšta juos aplankyti ir nori pamatyti tremties aplinką. Argi tai smerktina?

Kreipiamės į Rusijos Federacijos vadovybę, tikė-

damiesi supratimo ir teisingo sprendimo.

Kreipiamės į Rusijos visuomenę, visuomenines organizacijas ir prašome supratimo bei paramos.

Kreipiamės į pasaulio demokratinių šalių visuomenę ir prašome supratimo bei užtarimo.

Reikalaujame, kad Lietuvos Vyriausybė ryžtingai ir nuosekliai gintų teisę aplankyti lietuvių tremtinių ir politinių kalinių kapus Rusijoje.

Leiskite prisiminti mūsų tautos kančią ir sukalbėti maldą prie kapų!

Lietuvos laisvei – paminklinę arką Lukiškių aikštėje

Alfonsas Baniulaitis

Mane, kaip žmogų ir šiokį tokį architektūrinių ir statybinių reikalų žinovą, sujaudino „XXI amžiaus“ laikraštyje (2008 07 11) išspausdintas Algimanto Zolubo straipsnis „Kūrybinės minties abortas“ apie Lukiškių aikštės architektūrinį sutvarkymą, įamžinant šioje aikštėje Nežinomojo partizano ir kovotojo dėl Lietuvos Laisvės atminimą.

Negalima nesutikti su kritinėmis šio straipsnio pastabomis tiek architektūrine, tiek statybine, tiek organizacine, tiek ir patriotine dvasine prasme, tiek ir neskaidraus, neapgalvoto bei paviršutiniškai ir paskubomis suorganizuoto bei nevaisingo konkurso, skirto šios reprezentacinės aikštės sutvarkymui, prasme. Daug kritinių žodžių šia tema buvo išsakyta Sąjūdžio dvidešimtmečiui skirtame suvažiavime. Taip, Lietuva, kaip viena seniausių Europos valstybių, turinti be galo turtingą istoriją ir savitą kultūrą plačiąja to žodžio prasme, reprezentacinės aikštės sostinėje Vilniuje iki šiol dar neturėjo ir neturi. Lietuvoje nėra ir svarbiausio akcento, tinkančio reprezentacinei valstybės aikštei. Lietuva, netrukus minėsianti savo vardo tūkstantmetį ir daugelį šimtmečių kovojusi už savo laisvę ir nepriklausomybę, neturi tokiai intencijai pažymėti net jokio paminklo.

Štai ką prieš 20 metų tuometiniame Lietuvos persitvarkymo Sąjūdžio laikraštyje „Atgimimas“ rašiau: *Lietuva – tokia mažytė, o kartu ir didelė. Atgimstame dirbti ir kurti. Triumfuoti dar anksti. Blogis niekuomet lengvai nepasiduoda gėriui. Atstatysime tai, kas buvo sugriauta, grąžinsime tai, kas buvo atimta: ir žmogui, ir tautai. Ne žodžiais, bet darbais. Daug padarėme, daug pasiekėme. Turime visa tai įtvirtinti, įamžinti. Kuklumas visuomet buvo būdingas mūsų tautos bruožas. Tai atsispindi liaudies ir profesionalioje kūryboje. Atgimstanti tauta verta naujų kultūros paminklų. Laikas ir įvykiai skatina mus tai daryti. Todėl noriu pasiūlyti pastatyti Lietuvoje paminklą, kokio dar neturime. Šie paminklai vadinami triumfo arkomis. Tokių paminklų yra pastatyta ne vienoje pasaulio*

šalyje. Pavyzdžiui, Milane didinga triumfo arka, pavadinta Taikos arka. Tokios paminklinės arkos statomos svarbiems įvykiams pažymėti. Tautos atgimimas – svarbus įvykis Lietuvos istorijoje. Tad pastatykime mūsų mylimai Lietuvai triumfo arką – Atgimimo arką. Kuklumui nenusižengsime. Lietuva, Tėvynė mūsų, to nusipelnė. Tikiu, kad tokiam pasiūlymui pritars mūsų visuomenė, partija, vyriausybė, tautiečiai užsienyje. Tokia triumfo arka, mano manymu, turėtų būti pastatyta abipus judriausios magistralės, tarp Vilniaus ir Kauno. Lietuviška triumfo arka ir architektūriniu požiūriu turėtų atitikti tiek nacionalinės, tiek ir klasikinės monumentaliosios statybos ir architektūros reikalavimus. Funkciniu požiūriu arka dabartinei ir ateities kartoms turėtų simbolizuoti amžiną tautos Laisvės, Taikos ir Tiesos siekimą.

Ir visgi... Lukiškių aikštė tokiam projektui įgyvendinti tinkamesnė. Jos stačiakampė forma tarytum tam ir skirta, o erdvės tam iki valiai. Pastačius Lukiškių aikštėje paminklinę Laisvės arką, Lukiškių aikštei reikėtų suteikti ir Laisvės aikštės pavadinimą. Bet ką ir bet kaip reprezentacinėje aikštėje statyti negalima. Pati arka ir jos prieigos menine, istorine prasme turi sudaryti vieningą kompleksą su architektūriniais ir skulptūriniais laisvės akcentais, atspindinčiais visą tautos kovų už laisvę istorinę praeitį, dabartį ir taikią ateitį. Prie paminklinės Laisvės arkos turi užtekti vietos ir amžinajai ugniai, garbės sargybai, iškilmingai karių rikiuotei ir kitiems iškilmingiems ir prasingiems ceremonialams, neužmirštant ir jaunosios kartos patriotinio ir švietėjiško auklėjimo dalykų. Tiek kultūrine-pažintine, tiek ir ekonomine prasme arka turėtų įtakos ir teigiamam

Italija, Roma: triumfo arka

Lietuvos įvaizdžio formavimui.

Netikiu, kad Lietuva yra veršių ir avių tauta, sugėbanti tik skandalus ir įvairias aferas regzti, naujas partijas kurti ir svajoti apie parlamentaro kėdę Seime. Laisvės arkos statyba reprezentacinėje valstybės aikštėje kur kas sudėtingesnis, prasmingesnis ir ekonomiškесnis projektas nei „liūtuko“ svajonė apie atominės elektrinės akcijas. Neužmirškime, kad investicijos į dvasinius dalykus yra tautos dvasinis kapitalas, visuomenės gerovės ir valstybės prestižo garantas. Teisine ir organizacine prasme Laisvės arkos statyba neįmanoma ir be specialaus įstatymo priėmimo Seime. Priešingu atveju tokio svarbaus

nacionalinio objekto statyba liks tik gražių kalbų ar plepalų lygyje, nors tam jau yra priimtas ir Seimo nutarimas. Tai jau šiokia tokia pradžia. Sąjūdžiui ir iš jo kilusioms jėgoms, o pirmiausia Tėvynės sąjungai – krikščionims demokratams, tautininkams ir, be abejo, politiniams kalinams ir tremtiniam, šauliams, savanoriams, laisvės kovų veteranams, savo lemtimi patyrusiems Laisvės kainą, Lukiškių aikštės prasmingas sutvarkymas, manau, yra garbės reikalas ir pareiga inicijuoti įstatymo projektą Laisvės arkos statybai Lukiškių aikštėje. Lietuvos vardo tūkstantmečiui pažymėti įrodykime, kad Lietuvą mylime ne tik žodžiais, bet ir darbais.

Mums reikalinga savoji Raudų siena

Ričardas Kalytis

Mes tapome valstybe. Visos garbingos valstybės turi savų kareivių kapus. Prisiminkime Izraelį, kaip jis brangiai moka už žuvusių savų kareivių kūnus, kad juos atvežtų ir tinkamai palaidotų savame krašte. Prisiminkime JAV esamas Arlingtono kapines, kur iš visų karų jie laidoja savuosius žuvusius. Tai didelė pagarba savajam kareiviui, kovojusiam už savo šalį. Mes nieko neturime, mūsų kariai partizanai išmėtyti pamiškėse, pabalėse, bulviaduobėse... Daugiausia nežinome kur jie. Mes, išeinantieji juos dar prisimename, dar prisimename kaip jie laukė Lietuvos prisikėlimo ir kaip kovojo už jį. Ar užmiršime? Mes negalime jų palaidoti vienoje kapinėse, bet užmiršt jų vardų neturime teisės.

Mes buvome vienui vieni, palikti raudonojo šėtono draskymui. Niekas mūsų negynė nei ginklu, nei geru žodžiu. Visi žuvusieji ėjo į sąmoningą mirtį, jie tą žinojo. Ir Laisvės tada jie nepasiekė. Dar daugiau, - jų šeimos buvo naikinamos ir tremiamos. Ir apie jas pasaulis tylėjo. Taigi, šis mūsų istorijos tarpsnis yra

minorinis, nesigėdinkime apie jį kalbėti sau ir visam pasauliui.

Mes pastatykime Raudų sieną iš plytų su jų vardais, kad jų neužmirštume, kad jų giminės, suradę savo pavardę, didžiutąsį sava gimine ir vedžiotą tenai savo vaikus. Jų buvo 20 tūkstančių. Tai daug ar maža? Sunku pasakyti nemačius, bet išrikiuotų 20 tūkstančių vardų parodys tikrą vaizdą - daug.

Na, o kas priešakyje tos Raudų sienos? Viena, mes jau žinome, kad mūsų architektai nieko nesukurs. Ir neleiskime jiems teršti garbingos aplinkos tuščiaividuriais simboliais! Mes tam turime jau senai liaudies sukurtą mūsų šventąjį simbolį, saugantį mūsų laukus ir liūdnąsias vietas. Tai sukrūvintas, erškėčių vainiku vainikuotas, mūsų visų pažįstamas ir gerbiamas Rūpintojėlis, anot poeto „pasirėmęs medine ranka“. Jį su dėkingumu veltui nudroš mūsų liaudies meistrai. Ir niekas kitas neišreikš mūsų skausmo, kaip mūsų Rūpintojėlis. Raudų siena būtų ir priminimas piktadariui apie jo skolas.

LiJOT: Vyriausybė privalo skirti dėmesį Lietuvos kultūrinio paveldo apsaugai Sibire

Laura Tyrylytė

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT) kreipėsi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę dėl Lietuvos kultūrinio paveldo Sibire išsaugojimo. Jau trečius metus rengdami projektą „Misija Sibiras“, jaunimo atstovai pastebėjo, jog valstybės veiklos strategijoje neskiriama pakankamai dėmesio tam, kad lietuvių trėmimų vietose išlikęs tautos kultūrinis ir intelektualinis paveldas būtų tinkamai saugomas, žymimas bei pristatomas Lietuvoje. Šiuo metu nykstančiomis kapavietėmis rūpinasi tik atskiros, daugiausia jaunimo, rengiamos ekspedicijos.

„Šiuolaikinis jaunimas – tarpinė grandis tarp trėmimų patyrusių tautiečių bei ateities kartų, kurios apie šį skaudų istorijos laikotarpį sužinos tik iš vadovėlių. Kreipiamės į Vyriausybę, prašydami inicijuoti Sibire esančių lietuvių laidojimo vietų restauracijos, išsaugojimo bei priežiūros darbus. Iš LiJOT rengtų ekspedicijų rezultatų matome, kad šiuo metu didžioji dalis Sibire esančių lietuvių kapinių jau sunykusios, o likusios – visiškai neprižiūrimos,“ – teigia LiJOT prezidentas Šarūnas Frolenko.

Šarūno Frolenko nuomone, tokios jaunimo ekspedicijos kaip „Misija Sibiras“, svariai prisideda

prie kapaviečių išsaugojimo bei ryšio su Sibire vis dar gyvenančiais lietuviais palaikymo. Tačiau tam, kad jaunų žmonių jau sutvarkytos kapavietės artimiausiu metu vėl nesunykėtų ir jų darbas nenuiežtų veltui – būtina nuolatinė priežiūra, kurios neįmanoma įgyvendinti be aktyvios ir tikslingos valstybės politikos krypties.

LiJOT Sibire esančias kapines vertina kaip Lietuvos kultūrinį ir intelektualinį paveldą. Tai yra dalis Lietuvos, kurios mes neturime čia: unikalūs kryžiai, drožiniai, raiziniai. Visa tai ypatingai svarbu siekiant išsaugoti šalies istoriją bei etnokultūrą. Autentiškų lietuvių laidojimų vietų kultūrinė priežiūra turėtų būti numatyta kaip valstybinės kultūros politikos dalis: prioritetingos Lietuvai kapavietės vertėtų pažymėti vienodais atminimo ženklais, nuolat priežiūrėti. Jaunimo atstovai siūlo sudaryti tarpžinybinę darbo

grupę ir pavesti jai parengti lietuvių kapaviečių Sibire išsaugojimo ir priežiūros planus bei skirti tam reikalingus žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

„Veikdami kartu, galime išskirti reprezentacines lietuvių laidojimo vietas Sibire, jas išsaugoti ir taip parodyti puikų pavyzdį Rusijos Federacijos gyventojams, kelti mūsų šalies įvaizdį pasaulyje bei pagerbti politinius kalinius ir tremtinius, bei žuvusiųjų Sibire atminimą,“ – sako Šarūnas Frolenko, LiJOT prezidentas.

Primeriname, jog Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT), įkurta 1992 m., didžiausia nevyriausybinių jaunimo organizacijų Lietuvoje, atstovaujanti 58 didžiausioms nacionalinėms jaunimo organizacijoms ir regioninėms jaunimo organizacijų sąjungoms. Daugiau informacijos apie projektą „Misija Sibiras“: www.misijasibiras.lt

Aplankytos partizanų žūties vietos

Radvilė Morkūnaitė

Vilniaus Tėvynės sąjungos – krikščionių demokratų Žirmūnų skyriaus organizuota kelionė ankstyvą liepos 19 d. rytą pajudėjo link Dzūkijos. Kelionės tikslas – aplankyti Dainavos apygardos, Geležinio Vilko tėvonijos, partizanų žūties vietas, jas sutvarkyti, pagerbti kovotojų už laisvę atminimą. Kartu vyko ir Lietuvos moterų lygos atstovės, TS Moterų bendruomenės narės. Kelionės iniciatorius – p. Vytautas Mačionis, gimęs ir augęs Daugų apylinkėse, puikiai pamenantis anuometinius įvykius ir dar vaikystėje sau prisiekęs įamžinti Dzūkijos partizanų atminimą. Būtent jo dėka atsirado ne vienas paminklas, žymintis kovas už laisvę.

Pirmasis sustojimas buvo Onušio apylinkėse, Dusmenėlių kaime, kur 1953 m. žuvo paskutinis partizanas Trakų rajone Petras Liuiza – Šernas. Vėliau aplankėme dar 7 vietas, kuriose 1946 – 1952 metais žuvo šie partizanai: Antanas Krištapavičius – Naujokas, Gustav Diuker – Augustas, Petras Jankauskas – Beržas, Juozas Baliukonis – Aras, Jonas Plonadūmis – Donaitis, Viktoras Malinauskas – Genys, Krištopas Mikailionis – Miežis, Danielius Tribandis – Karvelis, Bernardas Vinkevičius – Naras, Viktoras Patinskas – Sakalas, Vaclovas Anušaukas – Klajūnas, Danielius Dabrovolskas – Žvalgas, Bronius Paulauskas – Klevas, Vladas Gavelis – Banadas.

Bene įsimintiniausia – vienoje sodyboje sutikta anų laikų liudininkė p. Marytė Čėčiotienė, kuri su ašaromis akyse pasakojo apie karo žiaurumus, apie partizanus – brolius, draugus, mylimuosius – laisvės nešėjus, kovojusius ne vien ginklu, bet ir daina. Kiekvienoje aplankytoje žūties vietoje dainavome

Prie paminklo

Viduryje Marytė Čėčiotienė

Prie memorialo

partizaniškas dainas, kurios, ko gero, buvo geriausia pagarbos jiems išraiška.

Lankėmės poeto Boleslovo Mačionio tėviškėje, kurio kūryboje atsispindėjo pokario Lietuvos situacija ir žmonių nuotaikos:

*„Įmynęs pėdą čia jaučiuosi ne svetys –
Bet šeimnininkas amžius čia gyvenęs.
Ir joks ateivis jau neiškrapštys,
Kulka nei durtuvu mūs iš tos žemės“.*

Daugų kapinėse aplankėme Dainavos apygardos partizanų įamžinimui skirtą memorialą. Tačiau jų atminimą turime saugoti ne vien granite, bet, svarbiausia, širdyje ir savo darbuose.

Kapinaitės

Šurmulyš miške

Juozas Parnarauskas

(artėjančių rinkimų panorama)

Buvo laikas ir gadynė
Miško žvėrys mūs žemyno
Valdžią naują kūrė.

Buvo faunos suėjimų
Ir eilinių, ir rinktinių –
Būt valdžioj visiems knietėjo.

Senas ir patyręs briedis,
Naują partiją surėdęs,
Traukė krūmais išdidžiai.

Paskui jį – trijų svita:
Jautis, antis, papūga –
Veiks kartu, nebus kaltų.

Opšrus stebi tą palydą
Lyg ir nejaučia pavydo,
Tik širdelė valdžios geidžia...

Ir kilbukas upėj siaučia, –
Daug dumblių jis mailiaus jaučia;
Jie padės patekt į sostą.

Povas plunksnas dažnai keičia –
Tai padažo, tai nušveičia –
Sau rinkėjus šitaip gauda.

O bebriukas ir dagilis,
Ir žebenkštis ir šeškinis –
Jaučia troškulį valdžios...

*Mirga miško panorama:
Staigiai kepmos programos –
Pažadai upeliais liejas.*

*Kaip sukurpt skanesnį jauką,
Panaudoti jį kaip trauką,
Renkant mailiaus balselius.*

*Ar supranta miško fauna,
Kad programos ją apgauna.
Tai – tik vėjų draikalai.*

*Kiaunė, vilkas, lydekaitė
Kalba, aiškina sukaite:
„Ne liežuviais laimę kursim...“*

*Mirga miškas nuo plakatų,
O į briedžio veidą platų
Spokso varnos ir žvirbliokai.*

*Šarkos skleidžia miške gandą,
Kad valdžion ateis komanda,
Kuri miško veidą keis.*

*Džiaugiasi žinia varliokai,
Susimąsto tik seniokai...*

V. Šainos piešinys

Apsinuogino

Grupė Seimo narų pasirašė antinatinį, žalingą nacionaliniam saugumui, kreipimąsi į Konstitucinį Teismą. Jį pasirašė vienas, tačiau neeilinis, valstiečių liaudininkų atstovas – A.Pekeliūnas, 9 iš 11 partijos „Tvarka ir teisingumas“ frakcijos Seime narių (E.Klumbys, R.Ačas, V.Galvonas, D.Barakauskas, V.Mazuronis, J.Ramonas, P.Gražulis, J.Veselka, O.Valiukevičiūtė), 21 iš 23 Darbo partijos frakcijos narių (V.Baltraitienė, J.Pinskus, Z.Mikutis, L.Graužinienė, M.Žymantas, S.Girdauskas, P.Vilkas, E.Karpickienė, Z.Žvikienė, S.Bucevičius, V.Draugelis, D.Mikutienė, V.Bukauskas, A.Bosas, V.Gedvilas, R.Bašys, A.Pitrėnienė, R.Visockytė, R.Kšanienė, J.Zinkevičiūtė, V.Martinkaitienė).

LLKS žinios

Liepos 30d. Lietuvos Sąjūdžio tarybos posėdyje buvo patvirtintas visuomeninės komisijos pulkininko Vytauto Pociūno mirties aplinkybėms tirti narių sąrašas: Birutė Burauskaitė, Antanas-Algirdas Garmus, Isaakas Kaganas, Rytas Kupčinskas, Vytautas Landsbergis, Kęstutis Milkeraitis, Kazimieras Motieka, Petras Plumpa.

Rugpjūčio 2 d. susirinkę sąskrydyje Ariogaloje, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai ragina Vyriausybę inicijuoti derybas su Rusija dėl kompensacijų mokėjimo už tremtyje ir lageriuose sužalotą sveikatą. Taip pat – reikalauti Rusijos valdžios pensijų mokėjimo už Rusijos federacijos teritorijoje lietuvių tremtinių ir politinių kalinių dirbtą laiką bei atlyginimo už priverstinį darbą.

Rugpjūčio 4 d. Maskvoje mirė vienas iš žymiausių Rusijos rašytojų ir filosofų Aleksandras Solženicynas. Nobelio premijos laureatas sovietiniais laikais parašė žymiausius savo kūrinius – „Gulago archipelagas“ ir „Viena Ivano Denisovičiaus gyvenimo diena“, kuriuose aprašoma stalinistinė prievartos sistema. Sovietai nedrįso įkalinti jau tada žymaus autoriaus, tačiau jis buvo išvytas iš SSRS.

Piligriminė kelionė su kryžiumi pėsčiomis Lurdas (Prancūzija) – Šiluva (Lietuva) per Belgiją, Olandiją, Vokietiją, Lenkiją, Karaliaučiaus kraštą prasidėjo š.m. gegužės 11 d., prašant Dievo gailestingumo sau bei visam pasauliui ir minint 150 metų nuo Mergelės Marijos pasirodymo Prancūzijoje (Lurde) ir 400 metų nuo Dievo Motinos pasirodymo Lietuvoje (Šiluvoje). Kelionė pėsčiomis iš Lurdo į Šiluvą skirta atsiteisimui Dievui už mūsų nuodėmes, už krikščionių vienybę ir taiką bei ramybę visame pasaulyje. Kelionėje iš Prancūzijos į Belgiją kryžių nešė grupė piligrimų iš Lietuvos. Rugsėjo 8 d. Šiluvoje prasideda Švč. Mergelės Marijos Gimimo didieji atlydai. Tradiciškai

dar vadinamų Šilinių oktava tęsis iki rugsėjo 15 d., Bažnyčioje švenčiamos Švč. M. Marijos Sopulingosios liturginės šventės. Pagrindinė šių metų atlydų maldų intencija: melsimės už Lietuvos šeimas.

Prieš dvejus metus Baltarusijoje žuvo Lietuvos saugumo pulkininkas Vytautas Pociūnas. Nors Lietuvos pareigūnai teigia, kad ištirti pulkininko žūties aplinkybes - valstybės garbės reikalas, tai iki šiol nepadaryta. Piliečių Santalka ir M.K.Čiurlionio kultūros ir paveldo fondas šių metų rugpjūčio 22 dieną Daukanto aikštėje organizavo koncertą velionio atminimui pagerbti.

Visą rugpjūtį vyko įvairios protesto akcijos prieš Rusijos agresiją Gruzijoje, o taip pat humanitarinės pagalbos renginiai Gruzijos gyventojams, nukentėjusiems nuo agresijos. Rugpjūčio 18 d. Mokytojų namų kieme Vilniuje vyko Gruzijos paramai skirtas koncertas, rinktos aukos.

Rugpjūčio 19 d. generolo Jono Algirdo Kronkaičio ir publicisto Viliaus Braženo iniciatyva, Vilniaus Karininkų ramovėje susirinkę trylikos patriotinių visuomeninių organizacijų (tarp jų – LLKS) bei spaudos atstovų, apsvarstė Skautams remti draugijos atkūrimo reikmę ir sudarė iniciatyvinę grupę, kuriai pavesta išnagrinėti esamą Lietuvos skautijos padėtį, plėtros galimybes bei priemones. Numatyta Skautams remti draugijos atkūrimo reikalą svarstyti

kitame susirinkime, sulaukus iniciatyvinės grupės duomenų apie padėtį bei rekomendacijų.

LLKS iniciatyva kelios patriotinės organizacijos rugpjūčio 22 d. Lukiškių aikštėje išreiškė protestą prieš sąmoningą Seimo nutarimo dėl šios aikštės sutvarkymo bei laisvės kovų įamžinimo vilkinimą. Po išreikšto protesto dalyviai žygiavo į Kalnų parke Lietuvos Sąjūdžio organizuotą mitingą, skirtą Baltijos kelio ir Molotovo-Ribentropo pakto 19-mečiui paminėti.

Kaip Jakutskui skirtas paminklas pakeitė adresą

Jonas Puodžius

Rusija, siekdama nustumti į užmarštį SSRS vykdytą tautų genocidą, trukdo statydinti to genocido aukoms paminklus. Kaip žlugdė pastangas statydinti paminklą lapteviečių žūties vietoje, Lapteviečių brolija turi sukaupusi lankymusi pas Jakutuko administraciją bei susirašinėjimo gausų archyvą.

2002 05 12 Lapteviečių pirmininkas J. Markauskas laišku kreipėsi į Jakutsko merą I. F. Michalčikų prašydamas leisti pastatyti mieste paminklą Lietuvos gyventojams tremtiniams prie Laptevų jūros. 2003 m. (be datos) Miesto meras laišku pranešė, kad pritaria Lapteviečių iniciatyvai ir garantuoja vietą Jakutsko mieste paminklui, o 2003 11 25 Jakutijos Tautybių departamento vadovas A.V. Migalkin (laišku Nr. 01-475) dėkojo už iniciatyvą ir žadėjo visokeriopą paramą.

Lapteviečių brolija pradėjo rinkti lėšas paminklui ir kreipėsi į Lietuvos Gyventojų Genocido ir rezistencijos tyrimo centrą (toliau LGGRTC) dėl paminklo projekto. LGGRTC projektą parengė (autorius Jonas Jagėla), brolija konkurso keliu parinko rangovą UAB „Sonetas ir Ko“ paminklo pagaminimui ir pastatymui Jakutuko mieste. Tačiau ...

2005 06 20 mus pasiekė informacija (A. Kačiulio e-laiškas), kurioje rašoma, kad Jakutijos Prezidentas neva nerekomenduoja statyti paminklą. Tą patvirtino gauta Rusijos Federacijos URM 2005 08 05 laiško Nr. 233 kopija Jakutsko merui. Laiške rašoma, kad paminklo statymas

Jakutске buvo aptartas Rusijos Federacijos prezidento administracijoje. Įvertinus Jakutijos vadovybės neigiamą poziciją, RF URM nuomone netikslinga išduoti leidimą paminklo statybai, o laikraštyje JAKUTIJA pasirodė straipsnis „Dovana, kurios Jakutске nelaukia“.

Po sekusių nesėkmingų bandymų, 2006 m. birželio 6 d. Vilniaus savivaldybės vadovai nutarė pritarti LAPTEVIEČIŲ siūlymui ir 2006 m. liepos 5 d. parengti projektą ir darbų sąmatą, pastatyti ir 2006 m. rugsėjo 28 d. atidengti paminklą su įrašu LIETUVOS TREMTINIAMS, KENTĖJUSIEMS IR ŽUVUSIEMS JAKUTIJOJE 1942–1956 METAIS (lietuvių, anglų, jakutų ir rusų kalbomis) Aukų gatvėje, Vilniuje.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

A. Povilavičiūtei-Erelienei 50 Lt, E. Nenortienei – 50 Lt, Ž. Simonaičiui – 50 Lt, K. Balčiūnui – 50 Lt, Taišeto politikalinėms – 50 Lt, A. Šiušai – 50 Lt, D. Mirbakui – 50 Lt, A. Valeikienei – 20 Lt, M. Šironienei – 50 Lt.

Dėkojame už pervestus į LLKS sąskaitą

2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Alvydui Stričkai, Antanui Ciūniui, Antanui Burokui

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pagrindinė Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. **Tel.:** 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

167-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA.
Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius.
Tiražas 800 vnt.

2006 m. spalio 9 d. Vilniuje, Aukų gatvės skvere atidengtas paminklas Lietuvos tremtiniam, kentėjusiems ir žuvusiems 1942–1956 m. Jakutijoje. Iškilnėse dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus, kardinolas Juozas Audrys Bačkis, Vilniaus meras Artūras Zuokas, Seimo narys Antanas Napoleonas Stasiškis ir kiti garbūs svečiai bei visuomenės atstovai.

Paminklo kompozicija primena kiekvieno lietuvių namuose buvusį medinį pastatomą kryželį – įprastą kančios ir gyvybės simbolį. Po kelis kartus jakutų, lietuvių, rusų ir anglų kalbomis iškaltas tekstas – „Lietuvos tremtiniam, kentėjusiems ir žuvusiems

1942–1956 m. Jakutijoje“ nenutrūkstama juosta sukasi aplink paminklą. Šis tekstas, kertantis pasvirusias šviesias ir tamsias vertikales, ir sukuria simbolišią kryžių, primenantį dramatišką Lietuvos tremtinių likimą amžinojo įšalo žemėje. Paminklas pastatytas valstybės ir Laptevų jūros tremtinių brolijos „Lapteviečiai“ surinktomis lėšomis. Rusijos Federacijos prezidento administracijai nusprendus neduoti leidimo statyti paminklą Jakutske, jis liko Lietuvoje ir įgavo naują, daug platesnę simbolinę prasmę. Monumentas tapo tremties ir nepagarbos kentėjusiems bei žuvusiems Lietuvos piliečiams svetimose platybėse simboliu.

Nuoširdžiai užjaučiame Lietuvos
laisvės kovos sąjūdžio Prezidiumos
pirmininką **Joną Čeponą** dėl jo
mylimos žmonos mirties

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos
valdybos pirmininkas Jonas Burokas
Lietuvos partizanų kapelionas
mons. Alfonsas Svarinskas
„Varpo“ redaktorius Algimantas Zolubas*

Išėjus į Amžinybę **Leonui
Pranuliui**, nuoširdžiai
užjaučiame velionio artimuosius
ir jį pažinojusius bičiulius

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
LLKS leidinio „Varpas“ redakcija*

Mirus generolo Jono Žemaičio sūnui
Laimučiui Žemaičiui, nuoširdžiai
užjaučiame jo artimuosius

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos
valdybos pirmininkas Jonas Burokas
Lietuvos partizanų kapelionas
mons. Alfonsas Svarinskas
„Varpo“ redaktorius Algimantas Zolubas*

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius,
gimines ir draugus netekus **Česlovo
Pečkio**

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
LLKS leidinio „Varpas“ redakcija*

Dėl Krašto apsaugos pajėgų
Dariaus ir Girėno apygardos
kario savanorio eilinio **Dariaus
Teresiaus** žūties jo artimiesiems
reiškiame nuoširdžią užuojautą

Krašto apsaugos bičiulių klubas

Nuoširdžiausiai užjaučiame šeimą ir
artimuosius dėl žurnalisto, leidėjo,
humanitarinių mokslų daktaro,
buvusio Vilniaus universiteto
Žurnalistikos katedros docento
Viliaus Užtupo mirties

*Lietuvos Laisvės kovotojų Sąjunga
„Varpo“ redakcija*

Šalin rankas nuo Gruzijos!

